

וכינתו אתיהם לחרבות

מפתחי הריוקיו-קובודו באוקינאוה ביקשו לעקוף את האיסור לשאת כלי

נשק והפכו את כליהם החקלאיים לכלי נשק כדי להילחם בשודדים. על אומנות

לחימה שהפכה לפולקלור אורי אישר צילומים: שרון בנטוב

משמעות השם

ריוקיו-קובודו היא אומנות לחימה שמקורה בארכיפלג ריוקיו, והיא מבוססת על שימוש בכלים כפריים שהוסבו לכלי נשק. קו פירושו "מסורת"; בו פירושו "צבא"; "דו" פירושו "דרך", כלומר "אומנות לחימה צבאית-מסורתית". בניב האוקינאווי מכונות אומנויות הלחימה העתיקות בשם אוצ'ינאדי (פנימי מקומי) או קוריו (שיטה/סגנון עתיקים). לדברי אפי שליין סנסאי, העוסק בקראטה ובקובודו, גם סגנונות יפניים עתיקים של ג'וג'יטסו ועבודת חרב (קאטורי שינטורי, למשל) הם קובודו. אוקינאוה, הגדול באיי הארכיפלג ריוקיו, הוא כור מחצבתן של שתי אומנויות הלחימה קראטה וקובודו. אנשי אוקינאוה מתייחסים לאומנויות הלחימה שלהן כאל תופעה תרבותית, ופועלים לשמר אותן כפולקלור. למטרה זאת הוקם הארגון ריוקיו קובודו הוון שינקו קאי, שפירושו "האגודה לשימור ולקידום אומנויות הלחימה של אוקינאוה". שליין סנסאי חבר אף הוא בארגון זה.

מקורות הקובודו

"ריוקיו קובודו היא אומנות מקומית שהתפתחה באיי ריוקיו ובעיקר באוקינאוה. עיקרה הוא שימוש בכלי עבודה של חקלאים ודייגים, שהוסבו לאמצעי לחימה כנגד שודדים, ואולי אף נגד חיילים (שליין עצמו מסתייג מהסברה שכלי הנשק החקלאיים נועדו להתמודדות עם סמוראי אוזו חרב)". הצורך בהסבת כלים אלה נולד כתוצאה מהאיסור שחל על המקומיים לשאת כלי נשק. איסור זה הוטל תחילה על ידי המלך שוהאשי ב-1429, לאחר שאיחד את שלוש הממלכות באוקינאוה, ומאוחר יותר בשנת 1609 לאחר שאוקינאוה נכבשה על ידי הסמוראים משבט סאטצ'ומה, בראשות לורד שימאוו. גורל דומה ציפה ליפן עצמה לאחר שנכנעה לבעלות הברית במלחמת העולם השנייה - הגנרל מקארטור אסר על העם היפני לעסוק באומנויות לחימה, מציין שליין.

עדויות לשימוש בכלי נשק כגון בו (מטה) קיימות כבר מהמאות הקדומות, אולם כאומנות לחימה מאורגנת נוסד הריוקיו-קובודו ב-1955, עם הקמת האגודה לשימור ולקידום אומנויות הלחימה של אוקינאוה, על ידי מי שנחשב חלוץ ברצונו לשמרן - טאיירה שינקו סנסאי (1897-1970). הוא פעל בתחושת דחיפות, שכן הכאיבה לו המחשבה שאומנויות הלחימה האוקינאוויים עומדות להיכחד מן העולם. כשלעצמו, טאיירה שינקו סנסאי היה מיומן בשיטות שונות כגון נונצ'אקו-גיטסו, סאי-גיטסו ובו-גיטסו (כולן היבטים של קובודו). הארגון זכה להכרה ולתמיכה מצד בכירי המורים באוקינאוה.

טאיירה שינקו סנסאי מת ב-1970, בהשאירו אחריו תלמידים רבים מאוד, בעיקר באוקינאוה וביפן. מחוץ לאוקינאוה, רוב תלמידיו הפכו לראשי אסכולות בשיטו ריו קראטה, כנראה בגלל הקשר הברור שהיה להם עם קנאטה מאבנזי סנסאי, אבי אסכולת השיטו ריו קראטה, שבעצמו לימד קובודו, ושטאיירה שינקו היו תלמידו. מבין תלמידיו השונים באוקינאוה, בחר טאיירה שינקו באקמינה אייסקה דאי סנסאי להיות ממשיך דרכו, ולאחר מותו הוא מונה לנשיאו השני של הארגון. ב-1971 כונן אקמינה סנסאי את מועדון הקובודו שיבוקאן (שין = נגזרת משמו של טאיירה שינקו) בעיר טומיניסיקו, מדרום לעיר נאהה. הוא הקים את שיבוקאן כדי שיהיה לו מקום להתמסר ללימוד הקובודו.

בטרם הפך לתלמידו של טאיירה שינקו סנסאי, למד אקמינה סנסאי אצל ארבעה מורים בסגנון ימאנה ריו (סגנון אנשי החרים) בו-גיטסו. הוא כיהן כנשיאו השני

של הארגון עד מותו בתחילת 1999. על ערש דווי הוא ביקש מתלמידיו שבנו יהיה הנשיא הבא, ובקשתו כובדה על ידי קבוצת התלמידים הזקנים הכבירים. כך מונה הירושי אקמייה סנסאי לנשיאו השלישי של הארגון, על אף גילו הצעיר - 48 בלבד. מאז הארגון קיבל דחיפה עולמית רבה מאוד. איש הקובדו שבאמצעותו נוסד הענף הישראלי של רוקו-קובדו הוזן שינקו קאי הוא פול דמיליו סנסאי, שלמד ג'וג'יטסו וקובדו באנגליה מולדתו במשך כ-20 שנה. ב-1996, בעקבות מודעה בעיתון שדיווחה על המועדון באוקינאווה, הוא נסע לשם כמעט ללא מרטה ובמשך ארבע וחצי שנים הוא חי כאוצ'יידאשי ("תלמיד מנימ"), תלמיד שגר בדו'ג'ו ומתאמן בו. בשנת 2000 חזר לאנגליה, וכיום יש לו שם מועדון לקראטה וקובדו. הוא מגיע פעמיים בשנה לישראל כדי לקדם את התחום וללמדו. בין השנים 2004-2005 חי בישראל שנה וחצי רצופות כדי לקדם את רמתם המקצועית של אנשי הקובדו בארץ.

מאפיינים ויחיד

"השיטה מאופיינת ברצונה העז לשמור שהטכניקה (אוקה) תהיה קרובה ככל שניתן למקורות, ולא להיות מושפעת מדי מסורת קובדו, ספורט קראטה", אומר שליין. "אנחנו משתמשים בכלי נשק באופן הקרוב ביותר למציאות. שימוש בנונצ'אקו, לדוגמה, נעשה בכלי עשוי עץ בעל דיוות מתומנות, שמחובר בחוט (במקור - שערות של זנב סוס), בעוד שבמקור נהוג להשתמש בנונצ'אקו עם נעצי יקלים, שרשרת וכדומה. אנתנו משתדלים לשמור על כלי נשק אותנטיים ככל שניתן".

אומנת החימה רוקו-קובדו מאופיינת בעבודת מותן. לדברי שליין, אדם שיראה שניים-שלושה סגנונות קובדו מבוזעים לפניו, ויכל ללא כל קושי, לזוהת את סגנון הרויקו קובדו הוון שינקו קאי. "הדגש הוא על עבודת מותן בכל ביצוע, בכל תנועה, בלי שום העדפה לכלי נשק או אחר. המורים באוקינאווה מסיבים את תשומת לבם באופן כמעט מבוך לכיוון המתנים של תלמידיהם, מחייך שליין.

"אימוני קיהון (תרגילי בסיס) וקאטה הם עמוד השדרה של התרגול בדו'ג'ו הראשי (הונבו) ובסיניפו בעולם. עם זאת, אנתנו מתרגלים בונקאי קאטה (משמעותם המעשית של רכיבי הקאטה) ואת האלמנטים של הגנה נצמית הנוגעים מהתרגול".

מאפיין נוסף של קובדו, כאומנת לחימה אוקינאוית, הוא יחסם של העוסקים בה כלפיה. בזמן שהגישה היפנית לאומנויות לחימה היא "בודו", כלומר בעלת זיקה צבאית, קובדו וקראטה נחשבים באוקינאווה מולקולר, והיחס אליהם הוא בהיבט תרבותי מסורתי.

הפן הרוחני והפילוסופי

"את ההיבט הרוחני של הקובדו מייצג המושג 'רויקו נו קאקה'. זהו משפט המייחד את אומנויות החימה האוקינאויות ומשמעותו היא 'עשיית הדברים ברוח האוקינאויות המסורתיות': להתאמן, להתנהג, לחשוב, להכיר - דרך אימוני הקובדו והקראטה - את אורח החיים ונפישת העולם האוקינאויות שהיא מאוד רפיה, זורמת, ידודותית, חייכנית, אינה חותרת לעימות, אינה אלימה".

מעניין להתבונן לעומק בסמל ארגון הקובדו: במבט ראשון רואים שני דקרים (סאי) מוצלבים, כמו ברוב הסמלים, אך במבט נוסף מגלים שלהבי הדקרים מופנים כלפי מטה. הסמל מצוין למעשה שני אנשים המחוברים ביניהם (ידית הסאי היא הראש, קרני הסאי הן הידיים ולתב הסאי הוא הגוף), ומשקף את העובדה שאנשים מאסכולות לחימה שונות יכולים להיפגש ולעסוק בקובדו ללא קושי או רתיעה. "מגיעים אנשים מישיות לחימה או סגנונות קראטה שונים, ומצאים שפה משותפת לאימון. זה משהו מאוד מיוחד ואנחנו בישראל, מאז הפכנו להיות תלמידים בארגון הזה, מנסים לעודד את תשומת לבם של תלמידים מאומנויות לחימה שונות לבוא ולעסוק בקובדו, ברוח האוקינאויות", אומר שליין. בסופו של דבר,

פול רומיליו, טירה שינקו, יוקיו קובישי, אקמייה הירושי

כלי הנשק העיקריים ברויקו-קובדו

בו - מוט עץ באורך של כ-1.80 מ'. כלי הנשק העיקרי והקשה ביותר לתפעול בגלל ריבוי הטכניקות שלו. ישנו 17 קאטות של בו, שמתוכן מתרגלים בישראל 5. כנראה ששימש במקור יצול לנשיאת דליי מים. סאי - דקר. כלי הנשק המסתי בחשיבותו. משמש להגנה נגד כלי נשק ישרים ואורכים, בעיקר בו או כידון. שימוש המקורי אינו ידוע, אך סוברים שהגיע מסין. ייתכן ששימש כלי סימון לשתייה חקלאית. יש 8 קאטות לסאי, ובארץ מתרגלים 3.

נוצ'אקו - הרעות לובי השימוש המקורי שלו חלוקות. יש הטוענים ששימש כלי דיש לחיטה כדי להפריד את המוצץ מהגרעין עצמו. ואחרים טוענים כי היה מתג ורסן לבהמות עבודה. ישנו סאן סה צ'ו נונצ'אקו, כלי שבני משלוש ידיות עם שרשרת ביניהן. שהוא וריאציה של הנוצ'אקו הקלאסי. קיימות 2 קאטות של נונצ'אקו, ושתיהן נלמדות בארץ.

טונפה - כלי נשק דמוי אלת שוטר שנוצר מיידית של אבן רחיים. גם המסורת הישראלית משתמשת באלת-טונפה. כל קאטות הטונפה נלמדות בארץ.

טייקו - אגרופ, פרסה של בהמה או סוס. יש קאטה אחת שלו, הנלמדת בארץ.

טינבי רוצ'ין - טינבי הוא מגן שבמקור היה עשוי משריון צב ים. רוצ'ין הוא דקר: מקל באורך כ-30 ס"מ, עם להב מתכתו בקצה. מקורותיו האוקינאוים מוטלים בספק.

קאמה - מגל קצר וחד ביותר, ששימש לקצירה. באוקינאווה קונים אותו בחנויות לנגנות. יש שתי קאטות קאמה, שלא למדים אותן עדיין בישראל.

אקו - סוג של בו, שהוא בעצם משוט של סירת דיג. סו'וצ'ין - הידע שלו בארגון הלך כנראה לאיבוד. המקור שלו הוא חוט שאליו מחוברת אבן, ששימש פלצור ללכידת רגלים, הניקת צוואר וכדומה. כנראה לא כלי אוקינאווי מקורי, אלא סיני.